

TEKST: Dik Binnendijk
FOTO'S: Witho Worms

RANDSTAD DE GOEDE

2004

Publicatie van de eerste 'Randstad Monitor'

2007

Publicatie 'Randstad Holland is een keuze'
t.b.v. de Commissie Versterking Randstad
o.l.v. oud-premier Wim Kok

1996

Publicatie van de eerste
'Bouwprognoses', die sindsdien
jaarlijks verschijnt

2005

(tot heden) lid van de expertcommissie
Statistiek Bouwnijverheid van het CBS

2011

Publicatie van 'Economische
Verkenningen Metropoolregio
Amsterdam' (i.s.m. VU Amsterdam)
en van 'Infrastructure Policy
Evaluation' (Springer Verlag; met
drs. Wouter Jonkhoff, TNO)

2000

Publicatie 'ICT en Nieuwe Media in
Amsterdam' (over de economische
groei in Amsterdam en de opkomst
van de creatieve industrie)

FOTO: Marco Hillen / HH

OP WEG

DR. WALTER J.J. MANSHANDEN:

'DE CRISIS TE LIJF'

**'DOOR HET OPSCHUDDEN VAN VASTE
SAMENHANGENDE GEDRAGSPATRONEN
- DE INSTITUTIES - KUNNEN ER ALLERLEI
NIEUWE ECONOMISCHE TRANSACTIES
GAAN PLAATS VINDEN. ZO SCHEP JE DE
BASIS OM DE ECONOMIE WEER VLOT TE
TREKKEN.'**

De boodschap 'Herstel in de bouw is voorlopig nog niet in zicht' heeft eind 2011 alle nieuwsmedia gehaald. Ook nu weer is het econoom/sociaal geograaf dr. Walter Manshanden gelukt om met de publicatie van de jongste Bouwprognoses (2011-2016) de media te halen. TNO doet, in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken, dit jaarlijkse onderzoek naar de stand van zaken en de vooruitzichten in de bouw.

De eerste Bouwprognoses zijn al in 1996 verschenen. Manshanden nam dit project mee toen hij in september 2001 overstapte van SEO Economische Onderzoek (gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam) naar TNO in Delft. 'Ik wilde vanuit de bestaande kennis wat diverser en internationaler gaan werken. Bij TNO was dat mogelijk,' Manshanden is vooral gefocust op de Nederlandse markt; Europese projecten worden door collega's in het team Ruimtelijke Economie en Innovatie gedaan. Maar tussen de Nederlandse en Europese markt is een duidelijke synergie te zien. De studies leveren voor de opdrachtgever (meestal de overheid) onafhankelijke en betrouwbare informatie op voor ambtelijke en politieke besluitvorming, waar ook het bedrijfsleven gebruik van kan maken. P 20)

FOTO: Ger Loeffen / HH

INPUT-OUTPUT

Het 'toverwoord' voor dit type onderzoek is de input-output-analyse, een macro-economische rekenmethode om verbanden tussen productie en allerlei economische verschijnselen te beschrijven. Manshanden: 'Daarvoor hebben wij als basis een aantal uitgebreide databases tot onze beschikking. We kennen over een lange periode de economische ontwikkeling van de regio's en vergelijken die met de landelijke en internationale economie. Met behulp van andere bronnen weten we welke bedrijfstakken met elkaar transacties doen, dus: wie produceert wat, waar gaat de productie heen, wie levert aan wie, enzovoorts. Die data vormen de input-outputtabellen. We hebben zo'n tienduizend verschillende categorieën, verdeeld over 120 bedrijfstakken. Al die gegevens hebben we aan elkaar kunnen knopen en daar kunnen we analyses op los laten.' Manshanden is empirisch ingesteld: hij probeert vooral de resultaten van de input-outputanalyses te verklaren. Collega's van hem zijn weer meer gericht op de ontwikkeling en toepassing van analysemodellen. Een greep uit de veelheid van studies: veel onderzoek naar economische groeimogelijkheden van verschillende regio's zoals Amsterdam, Schiphol en de kanaalzone Gent-Terneuzen, studies naar onder meer de creatieve industrie en goederentransport, en niet te vergeten de jaarlijkse uitgaven van de Randstad Monitor en de Bouwprognoses.

RANDSTAD MONITOR

Net voor de zomer verscheen de zevende editie van de Randstad Monitor. In die monitor is te lezen hoe de Randstad het doet ten opzichte van twintig andere stedelijke gebieden in Europa, zoals de Vlaamse Ruit (Antwerpen, Brussel, Gent), Parijs, Barcelona, Berlijn en het Ruhrgebied. Manshanden: 'We maken daarbij gebruik van ranglijsten, waarin die grootstedelijke regio's met elkaar worden vergeleken. Denk aan factoren op het gebied van economische groei, investeringen, werkloosheid, bevolking, goederenoverslag en dienstverlening. Zo krijg je inzicht in hoe de steden economisch groeien en welke factoren daarvoor zorgen. Tot 2005 deed de Randstad het matig tot slecht: een afzakkende middenmoter. Daarna zijn we het relatief beter gaan doen. Het is moeilijk te zeggen waardoor dat komt. Persoonlijk denk ik dat we na ons polderbeleid van de jaren tachtig en de goede jaren negentig wat lui zijn geworden. Er was toen een groot overschot aan arbeid dat kon worden ingezet. Dat beleid werkt nu niet meer. De

babyboomgeneratie is of gaat met pensioen; hoogkwalitatieve arbeid is inmiddels schaars. Dat betekent dat mensen productiever moeten worden. Blijkbaar zijn we op de goede weg en dat is te zien in onze Randstad Monitor.'

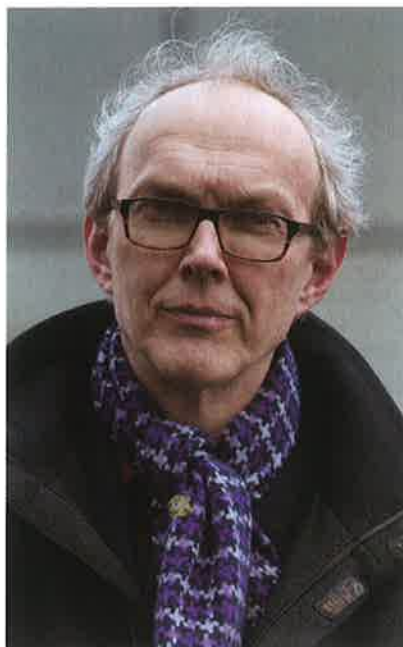
CRISIS TE LIJF

De kredietcrisis heeft het economisch toneel vanaf 2008 flink door elkaar geschud, ook in de Randstad. Volgens Manshanden blijft het vanwege allerlei onvoorspelbare factoren een lastige opgave om iets te melden over de economie in deze recessie. 'Toch hebben we in 2009 de productie van nieuwbouwwoningen voor 2010 heel nauwkeurig kunnen voorspellen. Maar... het verleden leert ons dat een recessie, ingeluid door een financiële crisis, tussen vijf en zeven jaar duurt... Volgens mij is er een goede kans dat we tot 2015 moeten voortmodderen. Voor de bouw betekent dat minder productie. In de periode 1995 tot 2008 is er overdadig veel gebouwd omdat banken gemakkelijk geld uitleenden. Nu is er kapitaalschaarste en geen vertrouwen in de markt. Dat vertrouwen moet eerst worden hersteld. En er moeten heilige huisjes om.' Zoals de hypotheekschuld en de hypotheekafrek? 'Ja! De economen zijn daar al jaren heel duidelijk over: aanpassen! De politiek erkent schoorvoetend dat die gifbeker bestaat en het politieke spel is nu: wie gaat hem leegdrinken.' De crisis te lijf gaan vergt ook grote sociale, economische en culturele aanpassingen. Manshanden schat het aanpassingsvermogen van allerlei instituties (samenhangende gedragspatronen) in ons land betrekkelijk groot in: 'We schaffen gewoon een departement af zonder veel problemen; kom daar maar eens om in andere landen. Het hele topsectorenbeleid – dus sectoren die onze economie kunnen versterken – wordt uit de grond gestampt. Kunst en cultuur moet minder; daar kun je het wel of niet mee eens zijn, maar het gebeurt. De vraag blijft natuurlijk: tot waar zit de rek. Een duidelijk plan van aanpak is noodzakelijk. Ik denk dat geld in principe nooit een kwestie is, maar wel: wat doe je met het geld dat je wél hebt. Door het opschudden van die vaste instituties kunnen er allerlei nieuwe economische transacties gaan plaats vinden. Daarmee kun je de basis scheppen om de economie weer vlot te trekken. Als je even nadenkt, heb je tal van voorbeelden die al in gang zijn gezet. Denk aan allerlei samenwerkingsvormen van overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen. De KennisKring Amsterdam, opgericht in de jaren negentig, is daar een goed voorbeeld van: door gezamenlijke bijeenkomsten binnen de regio krijg je netwerkvorming en kennisuitwisseling; zo ontstaan nieuwe economische initiatieven. Een ander is het Holst Centre in Eindhoven, waarin TNO, het onderzoekscentrum imec uit Leuven en het bedrijfsleven gezamenlijk werken aan innovaties. Clean Tech Delta in Rotterdam kan ook zo iets worden om klimaatverandering tegen te gaan en milieuwinst te boeken. Maar als je te hard moet veranderen, creëer je onzekerheid en dat remt weer de groei.' Volgens Manshanden moeten we die noodzakelijke dadendrang ondersteunen met goede scholing en het ontwikkelen van unieke kennis op universiteiten en hbo-instellingen. Maar daar ziet hij juist problemen. 'Ons concurrentievermogen ten opzichte van andere landen gaat hollend achteruit mede doordat het middelbaar en hoger onderwijs steeds slechter wordt – en door internet, want dat wordt steeds meer de kennisbasis van studenten. Ook Chinese, Afrikaanse en Braziliaanse jongeren beschikken over die internetkennis. Wij onderscheiden ons daardoor

niet meer. Zo gaat unieke, abstracte en praktische kennis steeds meer verloren. Hoe voorkomen we dat?'

PALLETS

In een ander leven zou hij het liefst timmerman zijn geworden. 'Ik renoveer nu al een paar jaar mijn eigen huis. Wat ik het laatste jaar veel gedaan heb, is pallets van straat halen, slopen en daar meubels van maken. De keuken bestaat helemaal uit pallethout. Wat ik doe met hout, doe ik ook met al die data. Dat zijn eveneens constructies, maar dan van waargenomen cijfers: hoe werkt dat, hoe zit dat, hoe verhoudt zich dat tot elkaar. Timmeren en data-analyse liggen gewoon in elkaars verlengde.'

WALTER J.J. MANSHANDEN

principal scientist,
senior onderzoeker,
teamleider Ruimtelijke
Economie en Innovatie

GEBOREN

1 september 1964,
Den Helder

STUDIE

1982-1988:
Sociale geografie,
Universiteit van
Amsterdam, specialisatie:
economische geografie en
economie;
1996: promotie faculteit
Econometrie en
Economische wetenschap-
pen, Universiteit van
Amsterdam; titel proef-
schrift: 'Zakelijke diensten
en regionaal economische
ontwikkeling: de economie
van nabijheid'

VROEGERE WERKZAAMHEDEN

1989-1995: onderzoeker
Economisch Geografische
Instituut (EGI), Universiteit
van Amsterdam;
1995-2001: onderzoeker
SEO Economisch
Onderzoek (gelieerd aan de
Universiteit van
Amsterdam)

BIJ TNO IN DIENST

1 september 2001

BURGERLIJKE STAAT

single

HOBBY'S

zijn huis renoveren,
fotografie
(muurschilderingen)

walter.manshanden@tno.nl

ENERGIE, DUURZAME TECHNOLOGIE EN R&D

Naast meer algemene Europese economische beleidsstudies ziet dr. Walter Manshanden ook een toekomst op het gebied van duurzaamheid en energie. Via zonnecellen op het dak of micro-warmtekrachtkoppelingen gaan huishoudens steeds vaker zelf stroom aan het elektriciteitsnet leveren. Vraag en aanbod van energie wisselen op een dag sterk, en zullen dus goed op elkaar afgestemd moeten worden. Om dat mogelijk te maken, wordt hard gewerkt om via de zogenoemde smart grid technologie fluctuaties op te vangen. Manshanden: 'Deze nieuwe technologie staat niet op zich. Je krijgt ook te maken met het maatschappelijk-economische feit: wie produceert, wie krijgt geld en wie betaalt? Wij zijn nu bezig de data- en de analysetechnieken te ontwikkelen om daar goede suggesties voor te doen.'

CRUCIALE VRAGEN

Een ander vraagstuk is hoe je op een economisch verantwoorde manier duurzame technologie kunt invoeren. Volgens Manshanden zijn veel Europese landen daarin verder dan Nederland. 'Ook nu moet je economisch en sociaal denken: hoe liggen prijzen, hoe liggen marktvormen, wie heeft de macht op de markt, hoe liggen de rechten, wat is de wet, enzovoort. Een goede analyse kan zorgen voor de juiste aanpassingen, en dan kun je duurzame technologie op een brede basis gaan toepassen. Dat hoeft niet ten koste te gaan van banen. We proberen op dit moment wereldwijd alle bestaande ideeën bij elkaar te brengen.

Zo ontdek je wat de cruciale vragen voor de toekomst zijn, niet alleen voor ons land maar ook voor Europa.' (zie ook blz. 36; red.)

AFSCHRIJVINGSTERMIJN

Van veel investeringen in wegen, spoorwegen en kanalen is redelijk te bepalen wat het economisch-maatschappelijk rendement is. Ook is in te schatten wat het nut is om te investeren in veiligere wegen en auto's. Manshanden: 'De economische wetenschap levert een inschatting van wat een menselijk leven waard is; anders kun je bijvoorbeeld na een gekapseisde passagiersboot geen verzekering uitkeren. Maar wat is het rendement van investeringen in *human capital*, dus de kennisinvestering in een mens. In economische termen: wat is de afschrijvingstermijn van de voorraad kennis die in iemand geïnvesteerd is? Hebben we daar na één jaar of na dertig jaar nog lol van? Die factor is niet bekend. Hetzelfde geldt voor investeringen in R&D: wat houden we er als samenleving aan over? De uitkomsten zijn zeer onvoorzien en variabel. De economische macht verschuift en industrieën verdwijnen steeds meer naar Azië. Europa vergrijst. Willen we onze kop boven water houden dan moeten we zelf productiever worden. Investeringen in R&D en *human capital* moeten daarvoor gaan zorgen. Alleen, het rendement van beide is nog steeds diffuus. Daar meer greep op krijgen is een uitdaging waar ik graag nog mijn schouders onder wil zetten.'